

VESTITORUL

ORGAN AL EPARHIEI ROMÂNE UNITE DE ORADEA ȘI REVISTĂ DE CULTURĂ RELIGIOASĂ

Redacția:
Piața Unirii No. 3.
Administrația:
Parcul Ștefan cel Mare No. 8.

Apare
la 1 și la 15 a fiecărei luni

ABONAMENT:
Parohiile : . . . . . 200 Lei
Particulari : . . . . . 160 Lei
Membrii Agrului . . . . . 100 Lei

PARTEA NEOFICIALĂ

Ce ne doare

După realizarea visului secular: unirea neamului întreg într'un singur Stat unitar și pe veci nedespărțit, datoria principală a fiecărui adevărat patriot eră să contribuiască cu tot ce știe și poate la consolidarea sufletescă a acestuia. Înlăturarea asperităților și a punctelor de fricțiune inutile și păgubitoare, între diferitele lui elemente componente, dar divizate din mai multe puncte de vedere (economic, confesional, politic etc.) este datorie elementară nu numai a oamenilor de conducere, dar și acelor cari își iubesc într'adevăr țara și neamul. Or, cum s'a procedat, din partea celor chemați în această operă eminentă națională și patriotică? Vom considera lucrurile numai din latură religioasă, confesională, celelalte aspecte ale consolidării sufletesti neintrând în cadrele preocupărilor noastre de foaie bisericească. Și și consolidarea sufletescă confesională o vom privi-o mai ales din punctul de vedere al raporturilor dintre cele două confesiuni naționale: ortodoxă și unită, dela a căror armonică colaborare, ori cel puțin nerăzboire, oricare om cu minte e firesc să aștepte un progres cu pași gigantici pe calea consolidării sufletesti a elementului alcătuitor de Stat.

Or, ce s'a întâmplat? În loc ca factorii de conducere a celor două biserici să fi căutat puncte de apropiere, de înțelegere și contact în vederea binelui suprem: consolidarea, exonenții bisericei majoritare s'au pornit cu o năvală nesocotită asupra bisericii române unite, socotită mică, slabă și, deci, neglijabilă. Nu numai cu prilejul discuțiilor la Constituție au umilit-o, arogându-și ortodoxia necreștinește anahronicul, agresivul și provocatorul titlu de „dominantă”, ba voind s'o ștergă cu totul din rândul cultelor recunoscute de Stat, repetând acest ignobil atac și cu prilejul votării Legii Cultelor și a ratificării Concordatului; dar ierarhii și exonenții ei nu încetează până azi a proferă insulle, detestabile calumnii și cele mai injurioase și necreștinești aserțiuni la adresă biete biserici române unite, a cărei singură vină e, că a avut și ea bărbați cari au făcut „nițel bine” pentru acest neam oprosit și mai vrea să facă și pe viitor. Unii ierarhi ai ortodoxiei îi preziceau și sfârșitul. — Urmarea ce-a fost? Cui au folosit aceste ireale și înfocate năzbălii? Fiii bisericii unite s'au sculat ca un singur om formând zid de apărare împrejurul Sionului lor sfânt, arătând prin iubirea și jertfa lor, că orice încercare de-a strică bisericii unite e zadarnică și va

găsi ioideauna în linie de bătaie pe toți fiii ei vrednici.

Toată această politică de cucerire a înaltelor fețe ale ortodoxiei, de altfel, după ei, atât de tolerantă, n'a stricat decât țării și consolidării ei sufletești atât de necesare. Miopia oamenilor politici, dornici după efemere succese electorale, a secondat, ori cel puțin a tolerat acțiunea profivnică nouă a bisericii surori. Numai așa se pot explica nemaipomenitele curse și nedreptăți săvârșite pe toate terenele, dar mai ales pe terenul aplicării legii agrare, îndreptate toate împotriva bisericii noastre cu gândul de-a sparge unitatea ei compactă și bineînchegată. Ori ce rost a avut improprietărea și înființarea de parohii ortodoxe române în regiuni și comune curat greco-catolice, cum sunt de ex. Maramureșul și Sătmarul, ori comunele și coloniile dela frontiera apuseană a țării (Colonia Paulian, Nojorid, Cenaloș, Ciheiu, Haieu, etc. etc.), dacă nu să servească ca poziții de atac și de infiltrație în masa compactă a bisericii unite? Ori ce rost a avut și are măsura umilitoare pentru biserica unită, ca serviciile divine la sărbătorile naționale să nu se săvârșească după ritul ei acolo unde uniții sunt în majoritate? Nu este ea tot atât de națională ca cea ortodoxă? Desfidem pe oricine să arate puncte neluminoase în istoria acestei biserici în cece privește patriotismul și naționalismul ei. Ori, ce rost are absurdă măsură, că ofițerii n'au voie să se cunune cu miresele lor greco-catolice decât la biserica ortodoxă? E suspectă poate biserica unită din punct de vedere național?

Iată numai câteva din ranele din cari ne sângerează inima văzând că din cauza nepriceperii și a miopiei multora, cari doresc desființarea, neîndreptățirea sistematică a bisericii unite și consolidarea sufletescă a iubitei noastre patrii, leagăn al fericirii și al desmierii, s'a făcut un faptui cu desăvârșire. Cine ne-a făcut să fim ca în țara la a cărei temelii stă noastră de veacuri, să ne mănânce și cu griji?!

Trebue să vină o schimbare în biserica unită trebuie să fie să drepte. Orice jignire, ofensă trebuie să înceteze, pentru că împreună cu aceluiași neam în țara pe c

Dascăli din Bihor*

(Urmarea IV)

Doamnelor și Domnilor,

Tinerimea română orădană, în 28 Noembrie 1869 convocată de Justin Popfii, s'a întrunit în sala sa îndatinată din seminar. Dar ședința nu se putea începe fără moșneagul rector, care le purta alăta de grijă. Și atunci se formă, tot pe baza tradiției, o delegație de trei, cari merseră să-l invite. Și bătrânul supraveghetor urcă scările cătră sala cea mare, satisfăcând cu generozitatea-i cunoscută dorința societății și se înfățișă în scurt timp, întâmpinat de aclamațiile entuziaste ale tinerimii, și concomitent de un număr frumos de oaspeți de ambele sexe, care împinși de dorința de a participa la bucuria tinerimei vroia a onora cu prezența lor prea prețuită această modestă ședință de deschidere și constituire a societății de lectură.

Se începă apoi programul și corul începă cu „Astăzi să ne bucurăm” și „Marșul studenților Orădani”. Cuvântă apoi moșneagul, care le promise tot sprijinul și de astădată, iar după el oratorul *Justin Popfii*, arată într'o cuvântare bine documentată necesitatea culturii naționale și constată că națiunea așteaptă dela fiii ei acuma să iasă nu numai bărbați iscusiți, ci totodată și naționaliști „devotați cu inimi de Mihai și Ștefan, îndemnând tinerimea la concordie și activitate neobosită, ca să poată susține societatea la același nivel pe care și-l câștigă până aici în respectul inteligenței și recunoștința presei române dincoace și dincolo de Carpați.” Se mai finură încă două cuvântări de către tineri, între cari corul și orchestra cântă „Cântul lui Horia”, „Marșul lui Iancu” etc.

Se făcă apoi alegerea pentru comitet, iar *Justin Popfii* arată lipsa unei casine române la Oradea, care este centrul intelectual al Românilor din Bihor, spunând că pentru înființarea acesteia stau în cale mai multe piedici, între care principala e „lipsa de solidaritate presimțită între Români de aici” și pentru apropierea acestora propune ca să se înființeze un cabinet de lectură pentru tinerime în centrul orașului, în care să aibă acces și publicul român și care va fi sâmburele din care va ieși casina. Propunerea se primește cu însuflețire și se iau măsuri pentru înfăptuire.⁴⁵⁾

În lumea de astăzi plină de arivism și căpătuiață, pagina aceasta de istorie provincială poate servi încă de exemplu tinerimei de astăzi, ca lecție de patriotism și abnegație pentru înălțarea sufletească a neamului românesc. Și tinerii aceștia știau capla și publicul, trezind totodată și interesul păturilor românești de dincoace și dincolo de Carpați. Așa la sfârșitul lui Iunie 1867 soc. de lectură serbă închierea activității sale culturale de peste an prin o serată literară publică și „cu toate că timpul nu era favorit fiind cam ploios” între oaspeți găsim însă pe Ioan Vancea, episcopul Gherlei și fost profesor la școala normală română din loc, pe comitele suprem al Bihariei Ludovic Tisza și nelipsitul canonic Ioan Pop. De astă dată sala era decorată cu tricolorul național român și — precum înțelesei — spune martorul ocular — la aranjarea salei contribui mult gustul estetic al unor dame

de pe aici. În frunlea salei erau două perdele „dintre cari pe una doi români își strângeau mâna frățește”; pictură făcută parcă de I. Murgu. Cheltuielile cu aranjarea au fost suportate bineînțeles tot de Ioan Pop; căci „la dânsul ca la un scut părintesc alargă toți”.

Se declamă între alte produse ale tinerilor: „Mărire strămoșilor” de G. Sion „Sburătorul lui Eliade: „Fecioara dela Prut” de D. Bolintineanu „Movila lui Burcel” a lui Alexandri și „O dimineață pe Surul” de A. Mureșeanu. Se prezintă apoi un trilog tratând despre indiferentismul față de limbă românească, iar corul tinerelului cântă între altele „Marșul lui Mihai” și „Deșteaptă-te Române”, când se desvelia un simbol pe scenă portretul vlădicului Samuil al Orăzii. Între toate însă „făcu senzație” dizertația lui *Nicolae Oncu* despre „Trei mormănte nouă”, în care se preocupă de cei trei luptători români, dispăruți de curând din trei provincii românești de peste Carpați: Pumnul din Bucovina, Anastase Panu din Muntenia și Stamati din Basarabia.⁴⁶⁾ Senzație mare făcă această cuvântare nu numai la noi, ci ea trezi interesul și dincolo de Carpați: Ea fu reprodușă de „Gazeta Asociațiunii” din Bucovina și senzația cea mai mare fu când la școlul acesta se trezi unul dintre morții lui *Oncu*. Bătrânul scriitor basarabean Stamati, citind lizertația lui *Oncu* în gazeta bucovineană comunică prin bunul său prieten Gh. Hurmuzachi că trăiește încă și se simte bine și că „Lebăda Basarabiei nu a cântat încă ultimul său viers”.⁴⁷⁾

Se petrecă apoi până în zori luând parte vre'o patru sute de persoane, români și românce; și mă întreb astăzi după atâția ani, care este oare balul românesc care poate întruni o asistență atât de numeroasă în Oradea românească de astăzi. Ași spune mai multe, dar mă mărginesc la o singură reflexie; pe atunci dansau numai tinerii și mama nu se sfia să-și trimită la bal odrasla care nu părăsise încă băncile școlii. De ce? Aceasta e o taină a timpurilor pe cari le trăim, pe care ni-e dat să o pătrundem fiecare după priceperea noastră.

După o astfel de îndrumare sănătoasă a tineretului, era firesc ca aceștia să-și exprime recunoștința față de conducătorii lor de câte ori aveau prilej, dintre cari cele mai nemerite erau sărbătorile onomastice cari deveniau adevărate clipe de înălțare sufletească în sens național. Cu deosebire onomastica rectorului *Ioan Pop* eră sărbătorită cu multă însuflețire. Așa în ajunul bobotezii din anul 1869, când își serba onomastica, atrase către seară un mare număr de preoți și mireni. Pela orele șase întră apoi la veneratul bărbat tinerimea seminarului și preparandială; „ale căror producțiuni oratorice și muzicale și vocale prefăcură seara într'o adevărată sărbătoare. Gratulațiunile rostite din partea societății și a tinerimii în mai multe limbi anume: trei în românește, apoi câte una în latină, franceză, germană, etc. Asemenea piesele muzicale executate prin orchestra tinerimii seminariale pe violină și flaut cu multă eleganță, precum și cântecele în tonate prin corul vocal al aceluiași tinerimi cu asemenea succes, secerară tinerimei și conducătorilor multe laude din partea tuturor celor prezenți”.

Dintre producțiile muzicale fusese aplaudate cu entuziasm mai vârtos „Marșul lui Mihai”, o piesă

*) Conferință ținută în sala festivă a Primăriei din Oradea, la data de 17 Ianuarie 1931, în cadrele Asociației Profesorilor din Oradea.

Familia 1869, pag. 574—75.

⁴⁶⁾ Familia 1867, pag. 279 și 302—303.

⁴⁷⁾ Petre V. Haneș: Scriitorii basarabeni București, 1920, pag. 192—193.

Doleanțele sunt pentru a trebi ne Dreptate poala fi fericiți înbec deoptri.

din opera Norma și Roza, dela Craiova; iar dintre piesele vocale un cântec românesc „Zorile frumoase” și „Cântul lui Horia”. Așa se sărbătorea și onomastica lui Iustin Popfii, care se bucura în cercurile românești și străine de faima de dacoromân convins și activ⁴⁹⁾.

Doamnelor și Domnilor,

Timpurile aceste frumoase românești din era dăscălească și a tinerimei române Orădane finu până pe la anul 1878. De aici în colo maghiarismul începuse să-și arate ghiarele deabinele. Și iată de ce Războiul independenței cu victoriile românești de pe câmpiile bulgare trezise entuziasmul poporului Românesc de dincoace de Carpați. În toate centrele românești din Ardeal se făceau chete pentru raniși și se trimiteau orfande eroilor.

Și-n timp ce tinerimea ungurească dela academia de drept din Oradea sărbătorea oștirile turcești cu fesuiri turcești și spargerea geamurilor dela episcopia românească din Oradea și a canonicului și fostului profesor Borbola, damele române din Oradea strângeau dela mulți pușinii români de aici sume modeste pentru ajutorarea fraților de peste Carpați, cari se jertfeau pentru independența țării lor, care avea să aducă România întregită de astăzi.

Dar trecu și această sărbătoare împreună cu jertfe și dacă se spune că „Românul ține minte” apoi Ungurii de astădată n’au mai putut uita aceste evenimente, cari i-au urmărit ca un vis macabru până la 1918.

Și întâia lovitură o dădură școlii românești. Rând, pe rând începând cu legea din anul 1879, începuse să tenacitate să maghiarizeze. Însă Românii din regiunile acestea au descurajat și din alte motive. Digul latinist transilvănean a lui Cipariu, îi ținea încă captați și în aceste timpuri și prin el solidaritate culturală cu Românii din Principate se rupse.

Cultura românească începând cu anii 1870 trecuse bine înainte peste cei care făuriseră ardelenii, iar severul judecător a culturii românești: Titu Maiorescu, nu se mulțumi numai cu rolul unui îndrumător, ci aruncă câteva săgeți de ironie tare și n’abăra tinerilor dela Oradea. Și lumea descurajă în fața judecătorului sever. De aici încolo ce mai aveau ei comun cu cultura românească de peste munți, care le luase cu mult înainte. Ei cari pricepeau ideologia culturală încă prin principiile enunțate de Cipariu și prin doctrina lui Kogălniceanu, confundând frumosul cu etnicul nostru național, nu aveau ce să caute în disciplina severă și rece a profesorului dela Iași, pentru care nu simțeau nici o aderență sufletească⁵⁰⁾.

Se resemnează de aici încolo la o tăcere de mormânt, pe care le-o dictează în bună parte furia ungurească din aceste timpuri. Numai oamenii trăitori în aceste vreme știu să spună câte curse au întins slăpânitorii de ieri bietului popor românesc din aceste timpuri, numai cel ce și-a perândat ochii zi de zi prin o arhivă școlară dela o instituție școlară din vremile de odinioară, știe să spună vicisitudinile vitrege prin care a trecut școala românească de aici.

Bietul dascăl român care eră silit să facă școală secundară ungurească sau într’un caz mai fericit școală românească așa cum se putea, luându-și apoi drumul spre „Alma Mater dela Budapesta”, prezentată atât de plastic de poetul Octavian Goga, încât ori cât ași

abuză de bunăvoința Domniilor Voastre, nu mă pot opri ca să nu vi-l reproduc ca să aveți măcar o frântură din lumea de odinioară: „Sub zidurile ei reci și sure patru ani de zile s’a plimbat revolta mea. Mi-aduc aminte atât de bine de văltoarea de atunci. Trei sute de studenți români smulși din umbra satelor ardele-nești, aruncați pradă molohului, acolo în metropola dușmană. E o poveste umilă, amară și plină de înțeles.

Pare că le văd și azi rândurile băieților cari aduceau toată sfiala țărănească în vâlmășagul strein. Erau picături agitate într’o mare care avea de gând să ne anihileze. Un angrenaj savant, o vastă șugubărie eră angajată la distrugerea noastră.

Pedagogia opresorului avea la bază ideea de a ne face ienicerii culturii maghiare. Pentru acest scop colaborau toate dimprejur: școală, mediu, gazetă, fie ce respirație. Eră o luptă inegală și neconținută. Din toate colțurile ne pândea acest duh cutropitor, subțil ale căror rețele meștesugite trebuia să ne strecurăm noi trei sute de desrădăcinași... Subt cupolele de bronz se mișcă stângaci și timid firea noastră dela țară, furnicarul ungaro-semit nu ne păstră nici o înrudire, eram călători speriați, fără nici un razim, pe ulițele lui.

Pretutindeni în sălile de cursuri, în bibliotecă, în laboratorii, în foiletoanele ziarelor, la teatru, în glumele noastre cotidiene, moholul se furișă după noi să ne otrăvească cu suflarea lui⁵¹⁾.

Unde mai încăpea loc în sufletul bietului dascăl român în acest mediu îmbăcsit de patimi și privir dușmane să mai facă și cultură românească pentru care toată lumea înconjurătoare eră ostilă și de care rămase prin forța împrejurărilor strein în bună parte. Și lumea aceasta finu pentru școala românească Bihooreană până către anii 1905. Cu câțiva ani mai înainte se ridicase în Țara liberă un „Sămănător” care începuse să sămene sămânță bună între ai săi. Sămănătorul acesta e D-l Nicolae Iorga, care după o secolă de ideale de mai bine de două decenii, sufla spuza de pe doctrina lui Kogălniceanu și turnând-o prin vâpaia sa sufletească, începuse să o răspândească în toate colțurile românismului de pretutindeni. Iar sămânța bună începuse să încolțească și pentru românii din Ardeal în urma acestei sămănături fericite, o sămânță căzu într’un loc mănos și din ea răsări „Lucașfărul” redășteptării noastre culturale în strâns contact cu ideologia culturală a fraților de peste munți.

Mai aveam de suportat o svârcolire de un deceniu și câțiva ani și cătușele culturale, cât și cele politice, erau sculurate pentru totdeauna. Despre aceste timpuri cât și despre școala românească de după întregirea neamului nu vreau să vorbesc, ele fiind prea aproape de timpurile noastre și perspectivele ei încă nelămurite pentru ochii generațiilor actuale.

Doamnelor și Domnilor.

După acest drum lung prin viața școlară românească bihooreană merită să facem un popas și n’acem un popas să încercăm anumite precizări.

Din șirul faptelor perândate prin fața noastră noi ajungem la anumite constatări: dascălii din această regiune, datorită împrejurărilor în cari au trăit, n’au fost decât niște harnici difuzori ai culturii și idealelor românești din diferite timpuri.

Aici încă o constatare: împrejurările pentru Ora-

⁴⁹⁾ Familia 1869 pag. 46-47.

⁵⁰⁾ Vezi: T. Maiorescu: Critice vol. I Buc. 1926 pag. 46, 52 și 67.

⁵¹⁾ Oct. Goga: Ideia națională; Conferință ținută în fața studenților din Cluj; reproducă în „Mustul care fierbe” Buc. pag. 24.

dea nu s'au schimbat. Oradea este și astăzi centrul cultural al Bihorului și orașul care are posibilitățile cele mai mari ca să ducă acest rol cultural pentru românimea din jur. Oradea este orașul cu cele mai multe școli românești din întreaga regiune de vest a țării, încât viitorul ne rezervă și pe mai departe dăscălimii de aici același rol ca și în trecut.

Și dacă înaintașii noștri în fața tentaculelor dușmane au avut curajul ca prin luptă să păstreze un neam care până în ceasul din urmă a unirii a știut să simtă românește, aceasta se datorește, după cât am văzut, numai râvnei lor dezinteresate prin acționare de zi de zi în cadrul problemelor românești.

Așa încât nouă celor de astăzi nu ne rămâne altceva de făcut decât acționând ca și dănsii în sensul vederilor de astăzi în cadrul unui stat mare, a cărei națiune a devenit printr-o mulțime de lupte și jertfe, un neam de gospodari; noi generația de astăzi, căreia ni se pune în față clitoria unui stat, care trebuie clădit pe baze statornice, din tumultul de credințe trebuie să selecționăm pe cele mai trainice și mai sănătoase, iar în acestea să turnăm suflet și credință fermă, ca după lanțul de suferințe și jertfe din trecut de aslădată am ajuns și noi să clădim în piatră, pentru veșnicie.

Vasile Bolca.

O mare nedreptate rezultată din aplicarea reformei agrare

— Se împune grabnică rectificare. —

In atenția d-lui prefect al jud. Bihor.

În apropierea centrului de plasă **Sălard** se găsește comuna **Hodiș**, ai cărei locuitori sunt **unguri reformași**. În aceasta comună guvernul avea intenția să facă o colonizare de Moși, — ceea ce cu ocaziunea reformei agrare s'a și încercat, — Spre a ajunge acest scop, precum era și firesc, s'au rezervat loturile necesare și s'a împroprietărit biserica ortodoxă **ce avea să ia ființă**, cu sesiune **parohială, bisericească și cantorală**, — în total cu **50 jugh. cad. pământ** calitate I-a. Colonizarea însă a dat eșec, căci coloniștii aduși aici s'au reintors numai decât la vetrele lor. Loturile ce erau rezervate pentru ei **s'au împărțit altor locuitori unguiri** ai acelei comune. **A rămas însă viitoarea biserică ortodoxă împroprietărită cu celea 50 jugh. cad. fără să mai fie vre'o speranță, că se va forma cândva colonia proiectată**, căci împărțindu-se toate rezervele de stat din hotarul acelei comune, chiar și celea ce ar trebui ca loturi tip pentru case, — cine ar mai putea rațional spera într'o viitoare colonizare?

În același timp, când se făcea aceasta împroprietărire, o altă comună, în **majoritate românească**, care este situată în rază de 16 km. de Hodiș — cât prevede legea agrară — prin nu știu ce manopere, a rămas **neimprietărită**. E vorba de comuna **Cenaloș**, unde există o biserică și o școală **românească**, cari desvoltă o activitate titanică spre a deștepta elementul românesc la conștiința națională ce dominația străină i-a cauterizat-o de-a binele. Aici biserica, care până la începutul erei românești eră sub patronat, azi nu mai are nici fonduri și nici sesiune nici măcar o palmă de loc, iar sesiune parohială are sub **14 jugh.** (din cari 11 în două

locuri, primite prin reforma agrară și pământ de calitate ultimă, la o depărtare de 8-10 km), și cantorală abia 2¹/₂ jugh.

Iată dar cum s'a comis prin reforma agrară **nedreptatea, că o biserică inexistentă și fără șanse de a lua cândva ființă**, are 50 jugh. pământ, și tot atunci **o altă biserică, ce există și trăiește**, desvoltând contra tuturor furilor vremei o frumoasă activitate și operă românească creștină, este lipsită de favorurile legii agrare, a căror lipsă o simte azi mai mult ca niciodată, — căci cine nu cunoaște greaua situație a bisericilor și a slugitorilor ei?

Ne întrebăm de ce? Care rațiune sănătoasă și necuprinsă de patimi, va afla de bine acest fapt? Cine va aproba aceasta nedreptate?

Cerem dreptate! Cerem lumină!

Nu vrem cearlă, nici confesionalism.

Biserica ce suferă în cauză are o singură vină: este **unită**. Cerem să se treacă peste aceasta considerație. Este românească și biserica și școala din chestiune. Aceasta să se știe!

Nu ne indoim, că **domnul prefect** al județului nostru și ceilalți factori competenți se vor sesiza de acest articol, și **trezându-se peste considerațiile de ordin confesional ce li-se vor propune, vor ști să folosească autoritatea ce o dețin în a face lumină și a rectifica această greșală**. O așteptăm cu încredere.

Cerem dela acești factori competenți, ca **numai decât să se desființeze sesiunile bisericesti din chestiune**, cari azi nu mai au nici o rațiune de-a exista, **declarându-se rezervă de de stat și procedându-se imediat la împroprietărirea bisericii și școlii românești din Cenaloș**, întregindu-se sesiunile existente (preoțească și cantorală) și creându-se cele noi (bisericească și școlară), precum prevede legea agrară.

Populația lipsită a acestei comune a fost întru câtva satisfăcută în zilele trecute, tot în hotarul comunei Hodiș, din altă rezervă. Aceasta rezervă fiind împărțită și nemi fiind nimic disponibil cerem cu insistență **să fie satisfăcută biserica și școala din Cenaloș din celea 50 jugh. de mai sus**, singure pe raza de 16 km.

Sperând, că dreptatea va învinge răutatea și că adevărul va triumfa, așteptăm cu încredere!

R. Mădăras.

Dreptul de proprietate în concepția creștină.

(Urmarea II).

Sf. Augustin apără în multe locuri și cu diferite prilejuri dreptul de proprietate privată. Astfel în lucrarea: „De moribus Ecclesiae” scrisă la Roma în 388, combate pe Manichei, căci prelindeau dela credincioși să părăsească bogățiile.

O dovadă și mai clară o avem într'o scrisoare către un oarecare Ilarie din Siracusa din anul 414. Pe vremea acea Pelagianismul se lășiă vertiginos, mai ales în Sicilia și cu deosebire la Siracusa, unde mulți căzură în mrejele ereticilor și chiar cei buni erau sdruncinați de noile învățături asupra chestiunii de proprietate, căci ereticii susțineau, că un bogat, dacă nu se desface de toată averea, nu poate fi primit în împărăția cerurilor. Susnumitului Sf. Augustin

ii răspunde cu un adevărat tratat asupra acestei chestiuni. La cap. al IV al acestei scrisori el își arată ideile proprii privitor la bogăție.¹⁾ Notează mai întâiu că în vechiul Testament au fost sfinții Patriarhi, foarte bogăți, cari totuș n'au fost excluși dela împărăția raiului pentru aceasta. Examinează apoi unele locuri din Sf. Scriptură a Noului Testament, hotărăște adevăratul înțeles al lor și arată, că oamenii bogăți se pot mântui, dacă păstrează poruncile lui D-zeu.

Astfel la textul din Sf. Luca (XIV—33): „*Qui non renuntiat omnibus quae possidet, non potest meus esse discipulus*“, el observă, că vorba „renunțiat“ are mai multe înțelesuri. Renunță acela, care le împarte săracilor, renunță și acela care iubind pe Hristos mai mult decât orice lucru, în el își concentrează toate nădejțile și se s'ujește de bunuri în așa fel, încât cu ușurință le împarte și altora și e gata a le părăsi pe toate, dacă cumva s'ar afla în alternativa de a renunța sau la Hristos sau la bunurile pământești.

Unii scriitori, printre cari Vicleff Barbeyrac și Nourisson, atribuiesc Sf. Augustin un comunism teocratic, prin care numai creștinul credincios lui D-zeu ar fi proprietarul lumii întregi, pe când cel necredincios și păcătos ar fi pierdut orice drept de proprietate²⁾. Această afirmațiune curioasă e dedusă dintr'o expresie enfatică a lui Augustin în scrisoarea 153 către Macedoniu. „*Omne igitur, quod male possidetur, alienum est; male autem possidet, qui male utitur*.“ Nu e al tău cece stăpânești rău, însă rău stăpânești, cel ce întrebuințează rău lucrul stăpânit“. E de notat, că în această lungă scrisoare către Macedoniu, scrisă pe la anul 414, Augustin vorbește despre datoria de a înapoia ceea ce s'a luat, sau s'a stors pe nedrept dela legitimul posesor, deci nu-i cu puțință ca sf. Doctor să susțină comunismul teocratic, pe când apăra proprietatea privată în contra hoșilor și a cămătarilor.

Dealmintrelea e ușor a deslegă această contradicție aparentă. Pentru Sf. Augustin e o ordine dublă în economia creațiunii: una aparținătoare pământului, alta cerului; una relativă și trecătoare, alta absolută și statornică; una temporală, alta spirituală. Dreptul de proprietate se poate pune atât în ordinea întâia, cât și în cea a doua, luând astfel două aspecte deosebite. În ordinea superioară, spirituală și absolută, adecă în fața lui D-zeu, omul nu e proprietar; în ordinea însă temporală, pământească, adecă în fața altor oameni, omul are adevăratul drept de proprietate.

În ordinea spirituală pentru Sf. Augustin nu ajunge titlul legitim de posesiune, ci se cere și buna întrebuințare.

„*Omne quod male possidetur, alienum est, male autem possidet, qui male utitur*.“ Această concepție dealmintrelea e foarte dreaptă, nefiind omul posesorul absolut. Chiar și Cicerone are o concepție analogă în tratatul lui de Officiis c. VII—3—13. l. l. „Ferice de omul, care posedă în puterea legii naturale, care cere ca bunurile să fie încredințate acelor, cari știu să le întrebuințeze bine“.

Deși va veni vremea, când supremul stăpân a toate va cere socoteală amănunțită dela fiecare om de buna întrebuințare a bunurilor încredințate lui, totuși, acest principiu nu se poate aplica la ordinea de față, adecă de pe pământ. Ce zăpăceală nu s'ar face în

lume, dacă ar trebui înapoia ceea ce nu s'a întrebuințat bine?

Sf. Augustin zice către Macedoniu: „Cât de mulți ar fi aceia, cari ar trebui să renunțe la averile lor, pentru a le înapoia; și cât de puțini ar fi aceia, cari ar putea să le primească.“ „In care caz împărțirea bunurilor să se reguleze după dreptul civil, care, chiar dacă nu va putea face ca posesorii să le întrebuințeze bine, va face să nu dăuneze altora.“

„Sed inter haec toleratur iniquitas male habentium et quaedam inter eos jura constituuntur, quae appellantur civilia, non quod hinc fiat ut bene utentes sint, sed male utentes minus molesti sint“. (Epist. CLIII, 26 Patrol. Lat. tom. 33 col 615).

La lumina acestor principii se explică foarte bine cuvintele emfaticе ale sf. Augustin de mai sus, cari nu sunt altceva decât o consecință a concepției biblice despre bogățiile acestei lumi.

Sf. Augustin prin urmare nu exclude pe nimeni dela dreptul de proprietate privată.

În acelaș fel sf. Augustin nu restrânge acest drept la o anumită cantitate de bunuri, deși are expresiuni, prin care s'ar părea că afirmă acest lucru. De pildă în cuvântarea asupra Ps. 147, el zice: „res alienae possidentur, cum superflua possidentur.“ (Luc. XI. 41). Dacă el ar susținea, că nu are drept asupra bunurilor de prisos, nu'ar îndemna, după cum face în locul amintit, ca din dragoste să se facă pomană, ci ar porunci, după dreptate, restituțiunea.

O altă dificultate asupra dreptului de proprietate se ivește privitor la originea acestui drept. După sf. Augustin, ar apărea, că originea dreptului de proprietate e dreptul civil, sau statul. De fapt sf. Augustin, vorbind în contra ereticilor Donațiști zice: „In virtutea dreptului omenesc Donațiști spun: această vilă e a mea, această casă e a mea, acest rob e al meu. În virtutea dreptului omenesc, iar nu a dreptului imperial. Pentru ce? Pentru că drepturile omenești sunt date de Creator prin mijlocirea împăratului. Dacă distrugi dreptul împăratului, cine va putea spune atunci: această vilă e a mea, această casă e a mea, acest rob e al meu? Însă se pot celi legile prea clare prin cari împărații au poruncit, că, aceia cari au părăsit Biserica catolică și totuș își însușesc numele de creștini și nici nu vreau să aducă cinste cu pace Autorului păcii, nu pot să posedă nimic în numele Bisericii. Dar, ar putea să zică Donațiștii, noi nu recunoaștem autoritatea împăratului. Și atunci, unde e dreptul lor de proprietate, odată ce acela care posedă, are acest drept dela rege? ¹⁾ Iată punctul de sminteală. Pentru înțelegerea acestor aserțiuni ale sf. Augustin, și ale altora de acelaș fel, e de știut, că împărații creștini luau dreptul de proprietate de multe ori dela eretici, pentru intrigile lor. În cazul nostru, Teodosie Împăratul, la anul 392, a decretat multe pedepse în contra clericilor căzuți în erezia Donațiștilor și printre altele ei nu puteau primi donațiuni, legate, iar bisericile lor trebuiau să treacă la catolici. În anul 405 apoi toate aceste legi au fost aplicate de către împăratul Onoriu. Judecând bine împrejurările și textul și contextul celorlalte zise de sf. Augustin, ușor putem vedea, că el nu pune Statul ca unicul izvor al dreptului de proprietate. El zice către Donațiști: Voi pretindeți ca să vi se dea

¹⁾ Patrol Lat. Tom. 33. col. 686.

²⁾ Cf. Portalie în Dictionnaire theol., la cuvântul „Augustin“.

¹⁾ În Ioan, Tract. VI, m. 25 Patrol. Lat. tom. 34—35, col. 1436—7.

vitele și bisericile de cari au fost despoiați. Asupra lor însă voi nu aveți nici un drept, nici dumnezeesc, nici omenesc, nici în numele Bisericii, nici în numele puterii civile. De fapt voi nu alcătuiți adevărata biserică, și legea civilă e contra voastră."

Privitor la formula înrebuințată de sf. Augustin: „*jura humana per imperatores et reges huius saeculi Deus distribuit generi humano*“ din context trebuie explicată și înțeleasă astfel: „D-zeu exercitează puterea sa legislativă și executivă și prin mijlocirea cauzelor secundare, prin puterea civilă, care poate fi reprezentată de rege și împărat“. După cum explică un iurist competent, Lessius. (De iure et iustitia. Lib. II. c. v. n. 10) sf. Augustin aci tratează de cauzele particulare ale proprietății, adică despre titlurile speciale prin cari cineva intră în posesiunea concretă a unui bine determinat; ceea ce se întâmplă prin ocupațiune,

prin contract, prin moștenire (etc), cari toate, nu pot fi valide, dacă nu sunt aprobate și regulate de legea civilă; care aprobare e și mai cerută când e vorba de bunuri aparținătoare la o persoană morală, precum erau Donațiștii din chestia sf. Augustin.

Se știe dealmintrelea cum sf. Augustin toate drepturile și legile cele drepte le pune legale între ele prin concordanță și toate trebuie să atârne de legea eternă.

Departele de el a fost concepția că Statul sau mulțimea sunt izvorul dreptului omenesc. Statul nu este decât un intermediar între D-zeu și oameni. Donațiștii spun că și-au dobândit dreptul asupra celor prelinse de ei prin muncă, iar Augustin le răspunde, că nu se poate exercita dreptul individual, care e în dauna societății și de aceea tocma îi aduce pe Donațiști sub dreptul civil.

CRONICI

No. 4542/1931.

Concurs la parochia Săuca.

Pentru complenirea parochiei Săuca (protopopiatul Tășnadului) care prin numirea M. On. Aurel Ghilea la parochia Zălau a devenit vacantă, se publică concurs cu termenul de 31 Ianuarie 1931.

Oradea, 30 Decembrie 1931.

— Preasfințitul Vartolomei al Râmnicului a lansat în Nr. 11—1931 al revistei sale eparhiale „*Re-nașterea*“ (Tipografia Cozia), un apel „adresat clerului și poporului oltean, pentru contribuția la zidirea unei Biserici ortodoxe în Sighetul-Marmației, Maramureș“. În acest apel Preasfinția Sa vorbește de „marlirizarea ce o îndură frații noștri creștini ortodocși din Maramureș“, de „dușmanii de moarte ai elementelor pur ortodoxe de prin părțile acestea, cari sunt în primul rând catolicii de pe acolo, care se zice că ar fi foarte mulți (sic!), iar în al doilea rând este însăș cârmuirea județeană locală“. Despre „aceste două forțe protivnice credinții și Bisericii ortodoxe“ zice că nu numai au împiedecat zidirea unei biserici ortodoxe în Sighet, dar și cea instalată într-o cameră goală dela o școală primară din Sarasau (*recte* Sarasău) a fost evacuată și desființată în mod profanator etc., etc.

Datorită numai informatorului său de rea credință, un anumit Simon cu numele, fost director destituit în Sighet, arlicunoscut ca un dușman plin de ură al românilor uniți cu Roma, a putut debită P. S. Sa alătea inexactități și confuziuni. Mai întâi, în Maramureș nu că „se zice c'ar fi mulți catolici“, ci Maramureșul *întreg* este o regiune compactă greco-catolică. Ortodocși sunt numai câțiva ofițeri, funcționari de Stat, veniți cu lărgirea hotarelor, și câțiva țărani momiți cu făgăduieli nedemne de către faimosul Popa Nuțu, fost birjar la vicarul unit din Sighet, dar acum din mila ortodoxiei și a P. S. Ivan dela Cluj popă și protopop ortodox get-beget. — Apoi, capela ortodoxă n'a fost evacuată în Sighet, ci în comuna Sarasău, destul de departe de Sighet. Despre legalitatea și cuviința evacuării s'a dat comunicat oficial, din care se constată că toată alarma ortodoxiei a fost o înscenare, o manoperă nevrednică de o biserică soră, care se mai numește și creștină. — Ne pare rău, că elemente iresponsabile ațâță de-acum și pe frații noștri ortodocși din vechiul regat împotriva noastră; destul amar ne-au cauzat

acești de dincoace, cari ne urăsc în deșert, pentru simplul motiv că ne iubim legea și neamul și vrem să facem și noi „nițel bine“ pentru el. Preasfințitul Vartolomei ar trebui să vină să ne cunoască acasă, ce și cine suntem, și să nu se ia după informațiile unor oameni fără căpătâi și ultraintereșați.

— În jurul desființării școlii normale de Stat din Oradea și a menținerii celei române unite, se face multă zorză între frați. „Universul“ de Duminecă 27 Dec. vorbea de niște demonstrații ce-ar intenționa a face anumiți ortodocși din Oradea și județul Bihor. Se svonește, că s'ar fi făcut declarații din partea unui înalt obraz bisericesc orădan, bineînțeles ortodox, că numai de-acum o să înceapă adevărata luptă confesională. — Nu înțelegem de loc această revoluție într'un pahar cu apă. Ce s'a întâmplat? Guvernul, din cauză de economii bugetare, a desființat o școală, de câțiva ani, cu 150 băieți, fără local, a cărei susținere îl costa pe Stat anual 4.500.000 Lei, și a menținut o alta de 150 de ani, cu aproape 200 elevi, cu local corespunzător, care nu-l costă pe Stat anual mai mult de 1.500.000 Lei nici când avea 230 elevi. Logic, nu? Înțelegem ce e la mijloc: nespusa dragoste a „fraților“ cari, de ar putea, ne-ar frânge și oasele îmbrățișându-ne din dragoste. Cunoaștem și memoriile calomnioase și lucrăturile nedemne ce s'au făcut pentru suprimarea unei școli românești de 150 de ani. E vrednică această procedură, nu de frați, dar de creștini și români? Școala română unită are porțile deschise și pentru elevi ortodocși. Mai frecventat-au pe vremuri elevi ortodocși școlile noastre eparhiale, chiar și preparandia noastră din Oradea, și nu s'a micșorat cu nimic numărul ortodocșilor din Bihor, dimpotrivă, li s'au înmulțit oamenii luminați ieșiți în bunăparte din școlile noastre confesionale.

Denotă această consternare, că frații ortodocși cred că tot ce e de stat e ortodox. Or, școlile de Stat nu s'școli ale Bisericii ortodoxe, ci sunt de Stat, adică ale tuturor. — De vor stăruî mult pe panta aceasta, vom ajunge încurând la școala neutră, numită și laică. Pe semne fraților nu le pasă, numai blestemații de uniți să n'aibă nimic. Doamne iartă-le, că-i ținem de frați! De altfel întreaga lucrătură ce s'a făcut dovedește, că în soluționarea problemelor omenești are rol și imponderabilul nevăzut și celce sapă groapă altuia, cade el într'ânsa.

— **Adunarea generală** a Societății „Preasfintei Inimi” dela catedrală. Duminică în 27 c. la orele 4 d. m. a avut loc adunarea generală a Soc. Preasfintei Inimi. Adunarea, în lipsa președintelui bolnav Dr. Gr. Pop, a prezidat-o vice-președintele bisericesc *P.r. Dr. Tăutu*. Păr. Fr. Hubic, întemeietorul și însuflețitorul societății, a citit raportul asupra activității, D-l *Dr. Savu Marta*, vice-pres. mirean a citit raportul casierului. Adunarea a dat descărcare vechiului Comitet. Păr. *Ion Gârleanu* a referat asupra modificării Statutelor. Adunarea primește modificarea statutelor în sensul că, Societatea se așază sub directa conducere a parohilor catedralei, cotizațiile obligatorii pentru căminul săracilor se suspendă, rămânând numai cotizații benevole, cari se vor împărți lunar săracilor din parohie. Societatea se afiliază „Apostolatului Rugăciunii” răspândit în întreaga lume. Devoțiunea publică facultativă se va ține în fiecare Duminică; odată la lună participarea la devoțiune e obligatorie. *Noul comitet* e constituit astfel: Președinte bisericesc: parohul I al catedralei; pres. mirean: D-l *Dr. Savu Marta*, avocat; vice-pres. *D-ra Lucreț a Frențiu*; Secretar: D-l *Ion Stanciu*; Casier: D-l *Crainic Gheorghie*; Controlori: D-nele *Fersigan* și *Pop Emil*. Membrii Consilieri: Cl. Dr. *Tăutu*, D-l *Dr. Victor German*, D-l *Gheorghie Mureșan* cfr., D-l *Popescu Nicolae*, D-na *Cuuc* și D-na *Chirvai*. La solemnitatea adunării a contribuit și corul teologilor cântând multe colinzi plăcute.

— **Din cuvântarea de Crăciun a Papii**. În ajunul Crăciunului Sf. Părinte a primit, ca de obicei, Sacrul Colegiu al Cardinalilor, în fața cărora a ținut un impresionant discurs de sfârșit de an. În discurs Papa a amintit cu durere martiriul creștinilor din Rusia, Mexic și Spania. A amintit apoi evenimentele de bucurie: Centenarul sinodului efesin, canonizarea și declararea de doctori ai Bisericii a Sf. Robert Bellarmin și Alberts Magnus, enciclicele „Quadragesimo anno”, „Deus Scientiarum” și „Casti Connubii.” Papa a mai amintit de criza și mizeria ce stăpânește în lume, pentru răutatea oamenilor cari, depărtați de Dumnezeu, se închid în exclusivism și naționalism exagerat, Papa a mai promis lansarea recentă a unei bulle întru amintirea Sinodului Efesin. Apoi a încheiat chemând lumea să se întoarcă la D-zeu și să trăiască cu D-zeu.

— **Prăbușirea bibliotecii vaticane**. Marți în 22 Dec. orele 4,30 o mare nenorocire avu loc în celebra bibliotecă a Vaticanului. O parte a brațului numit Sixtin s'a prăbușit (două etaje, porțiunea cât corespunde la trei arcuri dintre doi stâlpi) Afară de 4 victime omenești și pierderi materiale, prăbușirea a cauzat și pierderi însemnate, dar nu de tot ireparabile, bibliotecii ineseși. S'au prăbușit 15000 volume de cărți și 500000 de stampe și fotografii de codice. S'au prăbușit: în parte cărțile asupra Angliei, cea mai mare parte a celor despre Germania, apoi secțiunile: Drept canonic, Drept civil, Epigrafie, Liturgică, Paleografie, Papi, Cardinali, Vaticanul, Cataloage de biblioteci. După comunicatul subprefectului bibliotecii, Mgr. Eugen Tisserant, aceste aproape toate vor putea fi restituite, afară de Cataloagele bibliotecilor străine. Cauza prăbușirii a fost, probabil, vechimea și stăbirea zidului edificat de Sixt V-lea în anii 1586—1588.

— **A murit P. Ludovic Billot**. Vineri în 18 Dec. a murit în casa de novici a Societății lui Iusiu din Galloro, marele dogmatician al Bisericii catolice, P. Ludovic Billot, în vârstă de 86 ani (născut în 1846 în dieceza de Metz), P. Billot din 1911—1927 a fost și Cardinal, când, se spune, că pentru anumite sentimente prietenești față de corifeii mișcării *Action Française* (Leon Daudet Charles Maurras) a trebuit să renunțe la marea dignitate de prinț al Bisericii. Reposatul a lăsat în urma sa cele mai vaste și mai profunde tratate de teologie dogmatică ce s'au scris în deceniile din urmă. A murit împărtășit în repețite rânduri cu SS. Taine și cu binecuvântarea specială a Sf. Părinte.

Catalogul

cărților scartate și al duplicatelor din biblioteca diecezană greco-catolică — Oradea.

Oferim aceste cărți în schimb bibliotecilor din țară, ori și spre vânzare, particularilor.

(Urmarea IV.)

1889. Gyarmathy, C. I.: Műszótár és egyházi tisztai írás mód, 1 tom, Budán 1845. Terminologii latine.
1892. Gossler, Henricus: Das Schwert der Geitses, Predigten, 1 tom, 1835. Nelegat. 8°.
1895. Válogatott levelek M. T. Ciceróból és C. Pliniusból, 1 tom, Szeged 1816.
1808. Begvin, M. Jean: Elements de chimie, 1 tom, Lyon 1665 16°. piele.
- 1903, 1904. Kinle K.: Katechesen für die Elementar Schüler, 2 tomuri, Nürnberg 1834. 8° cartonat. 1/2 pânză.
1919. Cherrier Miklós: Közegyház történet, 1 tom, Pozsony 1844. Manual.
1923. Májer József: Ünnepi homiliák III Rész, 1 tom, Székesfehérvár 1824. 8°.
- 1914—1929. Gretsch Adrian: Sonntagspredikten, 6 tomuri, Wien 1834. 1/2 pânză, 8°.
1930. Mozart I.: Deutsches Lesebuch II-Band, 1 tom, Wien 1852. Manual. 4° mare.
- 1935—1942. Riga Cyrillus: Sittenpredikten, 8 tomuri, Augsburg 1754 4° în piele.
1947. Prestel M. A. F.: Astronomische Diagramme, 1 tom, Braunschweig 1859. Manual cu ilustrații.
1952. Pomey Francisc: Magnum Dictionarium Lat. Gall. Germ., 1 tom, Frankfurt 1709. 4°.
1957. Bod Petrus: Dictionarium Latino-Hungaricum, 1 tom, Cibinii 1767. 4°.
1961. Vocabularium latino-italicum, 1 tom, Venetiis 1786. 4° piele
1889. Reinfeld Jos. Ign.: Sermones sacri catechetici, pars posterior, 1 tom, Posonii 1789. 16°.
1994. Vertraute Reden eines Seelsorgers auf dem Lande, 1 tom, 16°—228.
2002. Leonhard, Joh. Mich.: Erklärung der Sonntagsevangelium, 1 tom, Wien 1818. 8°—382. 1/2 pânză.
1466. Pethe Ferencz: Mathesis, 1 tom, Béts 1812. Manual 8°. Două părți.
2009. Neues Gebetbuch, 1 tom, Wien 1802. 16°—348.
2011. Wötzel Dr.: Praktische Deklamirschule, 1 tom, Wien 816.
1021. Seraphius P.: Sermones funebres (Franciscan Minor C.), 1 tom, Vacz 1772
2022. Basedow I. B.: Kleine Buch für Eltern und Lehrer, 1 tom, Leipzig. Broșură în 16°—116.
2026. Klobuschitzki, P.: Sittenlehrer der gute Hausfreund, 1 Theil, 1 tom, Pesten 1827. Lecturi morale pt tineret 8°—110.
2027. Erdmann, Hülfreichs: Handbüchlein für Bauersleute, 1 tom, Wien 1794. Pentru țărani 16°—208
2031. Dicționar latin maghiar german, manc. 16, 1 tom, 2036—2043 Cramer. Chrysostomus Joh.: Des hl. Joh. Chrys. Predigten und kléine Schriften, 8 tomuri, Augsburg 1772. Predici de sf. Ioan Gură de Aur nemțește, 16°.
2054. Szombati József: Sirhalma, életének rövid leirása, 1 tom, Pest 1815. Biografia lui Sombati, mare medic, 8°.
2062. Duchnovits Alex.: Corpus juris canonici — compendium, Pars I, 1 tom, Eperjes 1847. Compediu alfabetic A—V. 8°.
- 2064, 2065. Kosztolányi Sándor: Szent beszédek, 2 tomuri, Pozsony 1800 8°—mic.
2071. Elementia Hist. Nat. Pars I, 1 tom, Budae 1781 Manual latin 8°.

2078. Mozin, Abbé: Französische Sprachlehre, 1 tom. Tübingen 1810. Manual.
- 2080, 2081. Heckhel Andreas: Sittenlehren in Predigten, 2 tomuri, Grätz, 1770. Predici 8°
2098. Humbert-Sintzel M.: Gedanken über die wichtigsten Wahrheiten, 1 tom. Salzburg. 1848. Lecturi morale, 8°.
2099. Diego de Stella-Clarus: Betrachtungen über die Liebe Gottes, 1 tom. Regensburg 1863 16°.
- 2100, 2101. Daillé: Sermons, 2 tomuri, Paris 1657. P. edici asupra Epist. către Rom. 16° piele. Mance.
- 2105, 2106 Poiger Benedict: Kurze Abhandlgn über die wichtigsten Religionsgegenst. 2 tomuri, Grätz 1788 Lecturi pentru popor. 8°.
2119. Durcsák Ioan: Compedium doctrinae relig. christianae, 1 tom, Agriae 1825. Manual 8°.
2129. Kratzer János Agoston: Uj német gramatika, 1 tom
2130. Libri Latini Particula prima Rudim hist. nat. Praecepta Dietae, 1 tom. Mancă 16°.
2133. Institutiones Philosophicae, Tomus sextus, 1 tom Bassani 1791. 16°.
2137. Katerkamp Theodor Dr.: Selbstprüfung für Weltgeschichte (Miroir du clergé), 1 tom, Münster 1836. 8°— Pentru preoți și parohi.
2149. M.R.K.H.K.H.: General index zur Seuetrischen Geograph Mappa, 1 tom, Wien 1731. 16°.
2150. Gvadányi József Gr.: Rontó Pálnak és Benyovski Mór életei, 1 tom. Pozsony 1816. 2 biografii în poezie. 16°.
2154. Pepliers: Gramaire Royal. 1 tom, Berlin 1733. Gramatică fr.-germ. 8°.
2173. Vernezobre Emanuel: Cours academ. de la Langue française, 1 tom Dresde 1775.
- 2188 A gondolat mestersége (Logică tradusă), 1 tom Nagyvárad 1812. Manual manc.
2190. Kohári Fr.: Gramatica linguae et litt Hungaricae, 1 tom, Schemnicii 1824.
2202. Quirin Schenach: Lebens spiegel der Jugend, 1 tom Innsbruck 1843. 16°— cartonat.
2203. Le nouveau secrétaire de la Cour, 1 tom, Amsterdam 1733. Manual de coresp. franceză. 16°
2218. Iodoc Egli: Concilium von Trient, 1 tom, Luzern 1832. Actele și Decretele lui în nemțește 8°.
2219. Schneider, Joh Alois: Predigten I B. Festpredigten 1 tom, Prag 1837. 8°
2233. Leuch, Röver, Schmidt, Dondorf: Die Kluge Haushälterin, 1 tom, Kaschau 1824. Manual de gospodărie, bucătărie etc. 8° legat.
2234. Hermann, M. Kajetan: Musterpredigten für alle Sonntage, 1 tom, Pesth 1819. 8°.
2235. Frint, Jacob Dr.: Geistliche übungen in der Karwoche 1 tom, Wien 1833. 8°.
2246. Fördös, Lajos: Papidolgozatok gyászeselekre, 1 tom, Kecskemét 1857. Cuv. funetre, broșat. 8°.
2248. Frautmann, Leopold: Az összehasonlított természettudomány alapvonalai, Pest 1829 Broșură, 8° nelegat.
2249. Márkfi, Sándor: Hitkételyek, 1 tom, Pest 1849 Conferințe, 8° broșat.
2253. Dr. Novák Endre: A közegészség mint gazdasági tényező az államéletben, 1 tom. Ungvár 1893 8° broșat.
2255. Gegő Elek Nicephor. Egyházi beszédek 1 tom, Pest 1831. 8° broșat.
2258. Szepesi Imre: Elemi Hellényelvtan I Rész 1 tom, Budán 1850. 8° legat.
2266. — Egyházi értekezések és Tudósítások: 1 tom, Veszprém 1821. Első kötet, broșat 8°.
2267. Elszner I. G.: Anleitung zur Veredlung der Schafviehe 1 tom, Prag 1826. 4°.
- 2301—2306. — Allgemeine Garten — Zeitung, II Jhgg, 6 tomuri, Passau 1824. Revistă horticolă 4°.
2309. Horváth, Balázs: Baróti Szabó David néhány kiadatlan költeményei, 1 tom, Kassa 1888. 8°.
- 2310—2311. Mitteilungen der Ackerbaugesellschaft, 2 tomuri, Brünn 1824. 2 vol. 4° — VI— VIII Band.
- 2396 Gabura, Bernhard: Lehrbuch der christlichen Wohlgezogenheit, 1 tom, Augsburg, 1853. 16°.
2397. Manuale clericorum, 1 tom, Pestini, 1867. 16°.
2399. — Andachten eines Christen, 1 tom. Pest — 16° — Carte de rugăciuni.
2438. — Epitres et Évangiles, pour l'anné, 1 tom, Orleans 1720. Explicarea ep. și ev. 8°
2444. J. F. B.: Dialog Beitrag zur Bildung der Jgd, 1 tom, Frankfurt 1779. Vol. I 8° legat.
2449. — Gramatica latină, 1 tom. — — Manual.
2451. Gutsmuts: Spiele zur Übung und Erholung für Jugend, 1 tom, Schneepenthal, 1796. 8°.
2454. Gedicke, Fridrik: Francia olvasókönyv, 1 tom, Pozsony 1801.
- 2456 Magyar Tudós Társaság: Magyar-német Zsebszótár, 1 tom, Budán 1838
- 2458 Szentmiklósi, Timotheus: Prédikációk, IV drb., 1 tom, Győr 1792. 8°, broșat.
2459. Fábrián, Dániel: Egyházi beszédek, 1 tom, Pest 1871, 8° mic legat.
2461. Alexovics, Bazililius: Vasárnapi prédikációk, nyári rész, 1 tom, 1791. Alui M. Pavel 8°.
2463. Frint, Jacob: Belehrung und Veredlung des Menschen 1 tom, Wien 1814. III Band, 8° cartonat.
- 2467 Dr. Magnus Jocham: A bibliai történet értékesítése a hitoktatásnál, 1 tom, Kalocsa 1886.
2502. Chistliche Volksreden für Landleute, 1 tom, München 1794. I Band 8 legat.
2495. Dicționar german—latin, 1 tom, 4° mic.
2471. Wittmann, Joh. Seb: Gelegenheitsreden, I Theil, 1 tom, Augsburg 1834.
2484. Acta Conclii Nicaeni, 1 tom, Tyrnaviae 1750.
2506. Gedicke, Friedrik: Gesammelte Schulschriften, 1 tom, Berlin 1789.
2509. Természettörténet a gymnásium számára, 1 tom, Budán 1850. Nelegat, manual.
- 2 40. Ortmann, Aug. Ferd.: Sieben Fastenpredigten, 1 tom, Wien 1802.
2555. Siegler, Gyula: Páskuj Lajos egyházi munkái, 1 tom, B-pest 1873
2600. Tomaso Giov. di Castelli: Ital. fr. deusc Gramatica, 1 tom, Frankfurt 1751.
2603. Márton József: Osko'ai Lexicon germ. — magh magh.—germ., 1 tom, Béts 1816. 8° Germ.-Magh., Magh-Germ.
2605. Kecskeméti Zsigmond: LXXX — prédikációból álló katechetikája, 1 tom, Pozsony 1793 8° predici catechetice. 8°.
2612. — Neuer theol. praktische Monatschrift f. Seelsorger 1 tom, Linz 1857. Fünfter Jhgg. 8° mare.
2615. Stunden der wahren Andact, II Band, 1 tom, Wien 1833. Lecturi pii. 8°.
2619. Haberkorn, Jos.: Sermones sacri in Dominicis totius anni, 1 tom, Augustae Vindelic, 1781. Pars prior 8° mic legat.
2620. Glock Niklas V.: 6 Fastenreden, 1 tom, Würzburg 1805.
2622. Betrachtungen über die Taufgelübde, II Band, 1 tom, Wien 1782.
- 2631—2632. Kosztolányi, Sándor: Vasárnapokra beszédek, 2 tomuri, Posony 1794. 8° piele.
- 2637, 2638. Stöckl, Anton: Neue Landpredigten, 2 tomuri Wien 1805. 16° legate 1/2 piele.
2676. Schmidt-Huszár: Bibliai történet lelkipásztorok részére, 1 tom, Székesfehérvár 1869. (urmează).

